

آموزش و تمرین

فارسی سوم ابتدایی

از مجموعه‌ی رشادت

مهرانگیز سلمانی
زهرا راشدی

تا باز کنی در سعادت

همراه توایم با رشادت

فهرست

۴.....	مقدمه
۵.....	ستایش
۶.....	درس اول : محله‌ی ما
۱۸.....	درس دوم : زنگ ورزش
۳۱.....	درس سوم : آسمان آبی، طبیعت پاک
۴۱.....	درس چهارم : آواز گنجشک
۵۱.....	درس پنجم : بلدربچین و برزگر
۵۹.....	درس ششم : فداکاران
۶۹.....	درس هفتم : کار نیک
۷۸.....	درس هشتم : پیراهن بهشتی
۸۸.....	درس نهم : بوی نرگس
۹۸.....	درس دهم : یار مهربان
۱۰۷.....	درس یازدهم : نویسنده‌ی بزرگ
۱۱۷.....	درس دوازدهم : ایران عزیز
	درس سیزدهم : آزاد
۱۲۷.....	درس چهاردهم : ایران آباد
۱۳۷.....	درس پانزدهم : دریا
۱۴۴.....	درس شانزدهم : اگر جنگل نباشد
۱۵۲.....	درس هفدهم : چشم‌های آسمان
۱۶۱.....	نیایش
۱۶۲.....	پرسش‌های چهار گزینه‌ای پایانی
۱۸۱.....	پاسخ پرسش‌های چهار گزینه‌ای پایانی

به نام خدا

مقدمه

سپاس و ستایش سزاوار خداوندی است که اندیشیدن را به ما آموخت و رسالتی بر ما نهاد تا خوب اندیشه کردن را سرلوحه زندگی مان قرار دهیم و آن را به دیگران بیاموزیم.

کتاب «فارسی سوّم ابتدایی برای دانش آموزان تیزهوش» کتابی است از مجموعه‌ی «رشادت» که آن را سرکارخانم مهرانگیز سلمانی و سرکار خانم زهرا راشدی زیر نظر دبیر محترم مجموعه‌ی رشادت تألیف نموده‌اند.

این کتاب مجموعه‌ای از تمرین‌ها و فعالیت‌هایی است که دانش آموز را به یادگیری، تکرار و تمرین، هدایت می‌کند و موجب تثبیت و تعمیق یادگیری در آنان می‌گردد. در سراسر این کتاب، هدف مؤلف، تقویت مهارت‌های چهارگانه زبان آموزی (خواندن، نوشتن، سخن گفتن و گوش کردن) بوده است.

از مهم‌ترین ویژگی‌های این کتاب عبارت است از:

- * متناسب بودن محتوای کتاب با آخرین تغییرات کتاب فارسی سوم ابتدایی
 - * آموزش نکته‌های زبانی - ادبی هر درس
 - * شروع هر درس با پیش درآمدی از محتوای موضوعی درس به منظور تقویت روان خوانی و درک و دریافت دانش آموزان از مطالب هر درس
 - * شرح و بسط واژگان، اشعار و عبارات تمام دروس، روان خوانی‌ها و حکایات
 - * دارا بودن فعالیت‌های تشریحی که بر مبنای اصول و روش‌های علمی و عملکردی و با هدف تقویت دقت و تمرکزذهنی دانش آموز، در موضوعات درک مطلب، نکات دستوری، نگارش، املا و کلیه‌ی مفاهیم درس فارسی تدوین شده است.
 - * دارا بودن بیش از ۴۵۰ پرسش چهارگزینه‌ای همراه با پاسخ‌های تشریحی
- باشد که این کتاب در ارتقاء سطح یادگیری دانش آموزان در زمینه‌های مهارت زبان آموزی مفید واقع گردد.

در این جا لازم می‌دانیم از خانم‌ها مهرانگیز سلمانی و زهرا راشدی (مؤلفین)، آقای مهندس هادی عزیززاده (دبیر محترم مجموعه)، و خانم‌ها: سکینه مظاهری (حروف‌چین)، مینو سادات سطوت و سمیرا ایمان فرد (گرافیکست - صفحه آرا) و رضیه صفریان (تصویرگر) که در به ثمر رساندن این مجموعه زحمات زیادی متحمل شده‌اند، تشکر و قدردانی کنیم.

امیدواریم معلّمان گرامی، دانش آموزان و اولیاء محترم با ارائه‌ی نظرات، انتقادات و پیشنهادهای خود ما را در غنی کردن این کتاب در ویرایش‌های بعدی، یاری نمایند.

هم مگر پیش نهد لطف شما گامی چند

ما بدان مقصد عالی نتوانیم رسید

انتشارات مبتکران

ستایش خداوندِ رنگین کمان

خداوندِ بخشنده‌ی مهربان	به نامِ خداوندِ رنگین کمان
خداوندِ پروانه‌های قشنگ	خداوندِ سنجاقکِ رنگ‌رنگ
درخت و گل و سبزه را آفرید	خدایی که آب و هوا آفرید
صمیمی تر از خنده‌ی مادر است	خدایی که از بوی گل، بهتر است
دلی ساده و آسمانی بده	خدایا، به ما مهربانی بده
دلی روشن و گرم، چون آفتاب	دلی صاف و بی‌کینه، مانند آب

محمود پوروهاب

درس اول: محله‌ی ما

امید به همراه خانواده‌اش در فصل تابستان، به محله‌ی جدیدی آمده بود و از این که دوستی نداشت ناراحت بود. او کم‌کم با محله‌ی جدید آشنا شد. محله‌ی آن‌ها، مانند هر محله‌ی دیگری، بازارچه، دکان، مغازه، نانوايي، زمين فوتبال، مسجد، بوستان و... داشت. او توانست دروازه‌بان تيم محله‌ی جديد شود. حالا ديگر بچه‌های محله، امید را می‌شناسند و با او دوست هستند.

واژه نامه

ثبت نام: نام‌نویسی

عادت: کار تکراری

نگران: دلوایسی

خاص: ویژه و مخصوص

فیروزه‌ای: به رنگ فیروزه

انتها: آخر

اطراف: دور و بر

عظمت: بزرگی

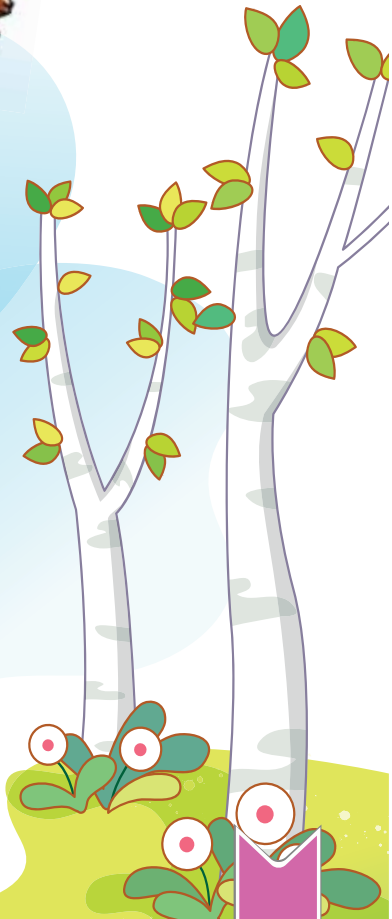
محله: قسمتی از شهر یا روستا

معرفی: آشنا کردن

خودمان را گرم کنیم: آماده‌ی بازی شویم.

گلدسته: ستون‌های بلندی که در مساجد می‌سازند تا صدای اذان به گوش برسد.

گنبد: برآمدگی دایره شکل که بالای مساجد می‌سازند.

- عظمت خاصی - معرفی

- جمعیت - خوش حالی

- لحظه - دروازه‌بان -

- خاطرات - احساس

- گلدسته - جلو - نظر

- تیم فوتبال - شروع -

- برگزار - قبلاً - بعضی

- ساعت

کلمات مهم املايي

خانواده‌اش - ثبت نام -

ناراحت - جابه‌جا - بازارچه

- اطراف - مغازه -

مواد غذایی - قنادی -

گنبد فیروزه‌ای - فضای سبز

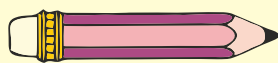
نکته‌ها

الف - گاهی با شنیدن بعضی از کلمات، کلمه‌های دیگری به یادمان می‌آید که بین آن‌ها ارتباط معنایی یا مفهومی وجود دارد. مثلاً وقتی کلمه‌ی مدرسه را می‌شنویم، حتماً به یاد دانش‌آموز، تخته، معلم، کلاس، زنگ تفریح، میز و نیمکت و... می‌افتیم.

به این ارتباط در زبان فارسی، «**شبکه معنایی**» می‌گویند. اگر بخواهیم برای «فوتبال»، شبکه معنایی بسازیم، خواهیم نوشت:

ب - وقتی می‌گوییم: «مداد»، منظورمان فقط یک مداد است.

اما وقتی می‌گوییم: «مدادها»، از چند مداد صحبت می‌کنیم.

برای این که تعداد چیزی را که از «یکی» بیش‌تر است نشان دهیم، یکی از نشانه‌های (ها)، (ان)، یا (ات) را به کلمه اضافه می‌کنیم.

گل + **ها** ← گل‌ها (چند گل)

گل: یک گل

دختر + **ان** ← دختران (چند دختر)

دختر: یک دختر

تصادف + **ات** ← تصادفات (چند تصادف)

تصادف: یک تصادف

برای جمع بستن همه‌ی کلمه‌ها می‌توانیم از «ها» استفاده کنیم، ولی «ان» و «ات» را در بعضی از کلمه‌ها به کار نمی‌بریم.

همه‌ی کلمه‌هایی که نشانه‌ی (ها)، (ان) یا (ات) دارند، جمع

نیستند. برای تشخیص آن‌ها باید نشانه‌ی جمع را از کلمه

برداریم، اگر کلمه معنی داشته باشد جمع و در غیر این

صورت، مفرد است.

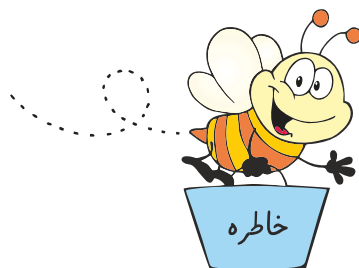
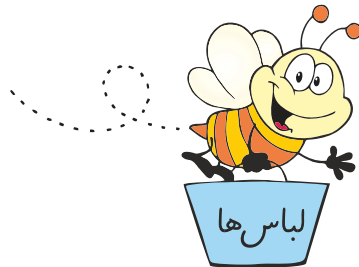
عرفان: مفرد ربات: مفرد اثردها: مفرد

پرسش‌های تشریحی

۱- کلمات مناسب را به هم وصل کن.

۲- با توجه به متن درس به ترتیب شماره گذاری کن.

امید از مقابل قنّادی گذشت و به شیرینی‌هایی که چیده شده بود، نگاه کرد.

پسر با خوش حالی، نگاهی به امید کرد و گفت: «پس زود لباس دروازه بان تیم را بپوش.»

بوستان، فضای سبز بسیار زیبایی داشت.

تابستان بود. امید با خانواده‌اش تازه به این محله آمده بود.

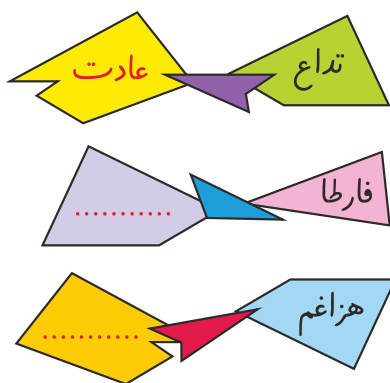
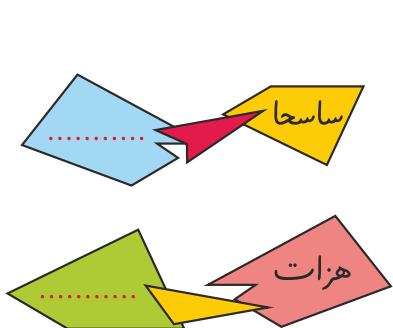
امید همراه پدرش، از خانه خارج شد. او با دقت به اطراف نگاه می‌کرد.

۳- مترادف کلمه‌های زیر را بنویس.

۴- کلمات وارونه را اصلاح کن. مانند نمونه:

۵- جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کن.

امید هنوز به محله‌ی جدید، نگرده بود.

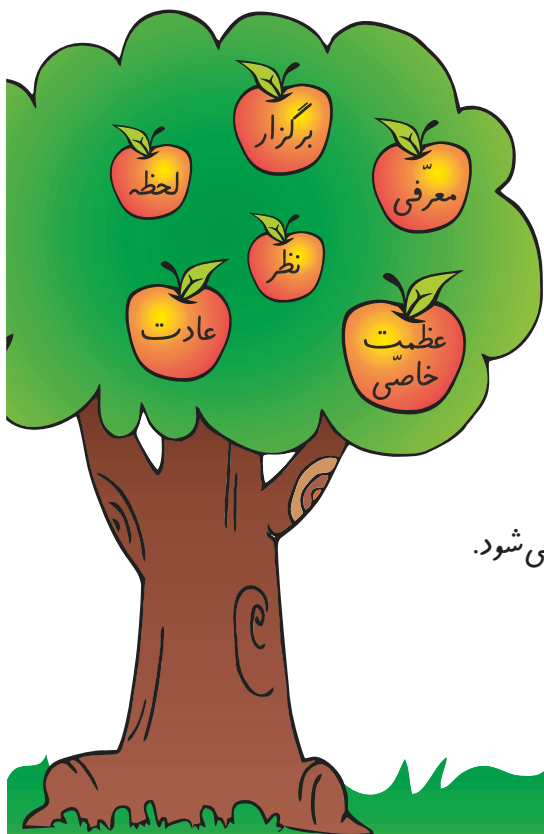
گنبد فیروزه‌ای و گلدسته‌های بلند آن داشت.

امید خود را کرد.

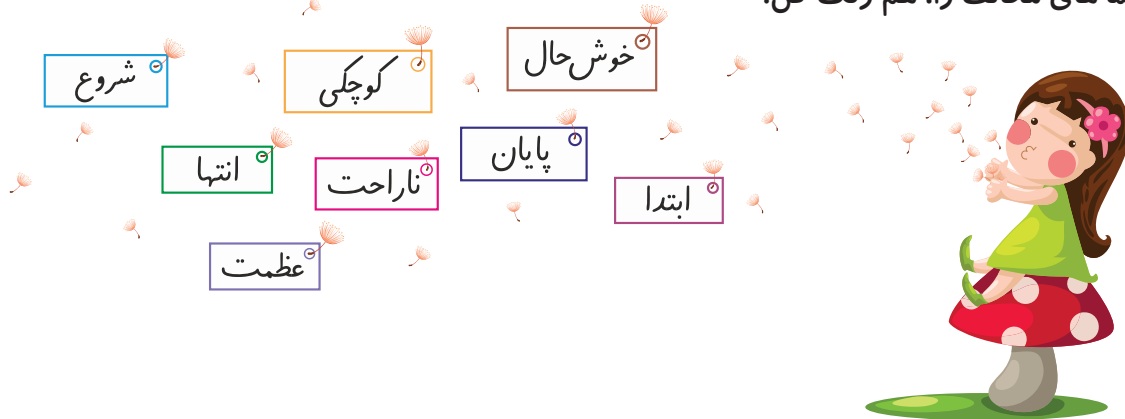
نگران به می‌رسی، مشکلی پیش آمده؟

امروز، مسابقه‌ای بین تیم محله‌ی ما و محله‌ی بهارستان می‌شود.

در این پدرش گفت: «امید دروازه‌بان خوبی است.»

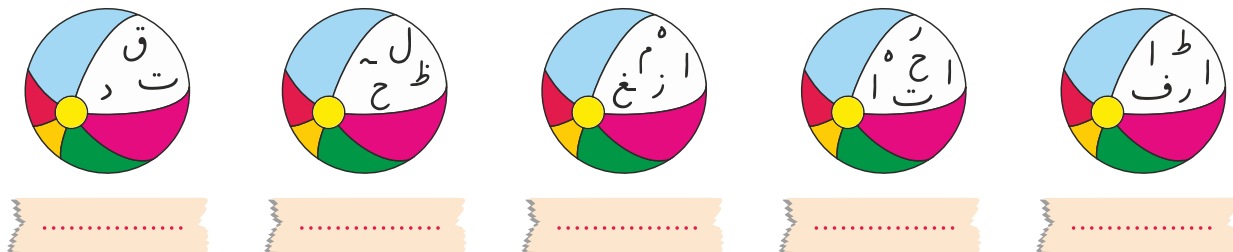
۶- کلمه‌های مخالف را، هم رنگ کن.

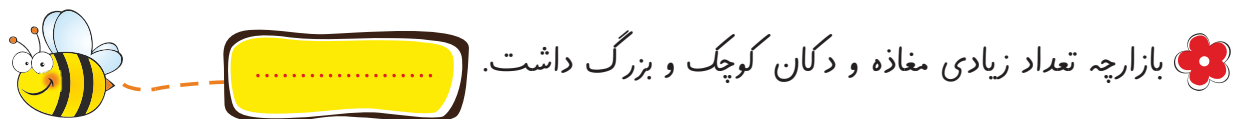
۷- با دیدن تصویر زیر، شبکه‌ی معنایی مرتبط با آن را بنویس.

۸- حروف کلمه‌های زیر، به هم ریخته‌اند، آن‌ها را مرتب کن و یک کلمه‌ی معنی‌دار بساز.

۹- در هر جمله، کلمه‌ای را که از نظر املایی غلط است، مشخص کن و صحیح آن را بنویس.

۱۰- با استفاده از دو کلمه‌ی زیر، یک جمله بساز.

.....

.....

۱۱- کلمه‌های هر قسمت را بخوان و براساس دستورالعمل زیر عمل کن.

- کلمات (تشدیددار) را قرمز کن.
- کلمات (هم معنی) را سبز کن.
- کلمات (مخالف) را بنفش کن.
- کلمات دارای حرف (ض و ظ) را زرد کن.

۱۲- با توجه به متن درس، جملات صحیح را رنگ سبز و جملات غلط را رنگ قرمز بزن.

زمستان بود، امید با خانواده‌اش تازه به محله آمده بود.

به جایی که شیرینی می‌پزند، قنادی می‌گویند.

انتهای بوستان، زمین فوتبال دیده می‌شد.

امید در کلاس چهارم، ثبت‌نام کرده بود.

بازارچه تعداد کمی مغازه و دکان کوچک و بزرگ داشت.

امید دروازه‌بان تیم محله‌ی جدید شد.

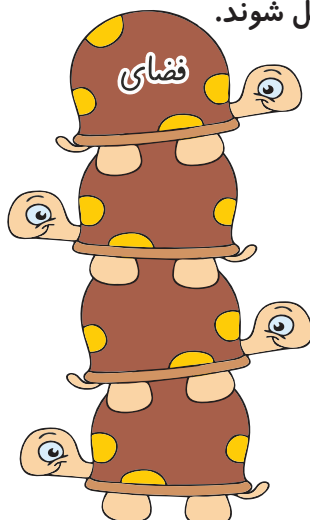
۱۳- کلماتی را که جمع هستند، در جاهای خالی بنویس.

۱۴- برای کلمه‌ی زیر، ۳ هم خانواده بنویس.

۱۵- در جملات زیر، برخی از حروف جا افتاده‌اند؛ کلمه‌ها را بنویس تا جمله‌ها کامل شوند.

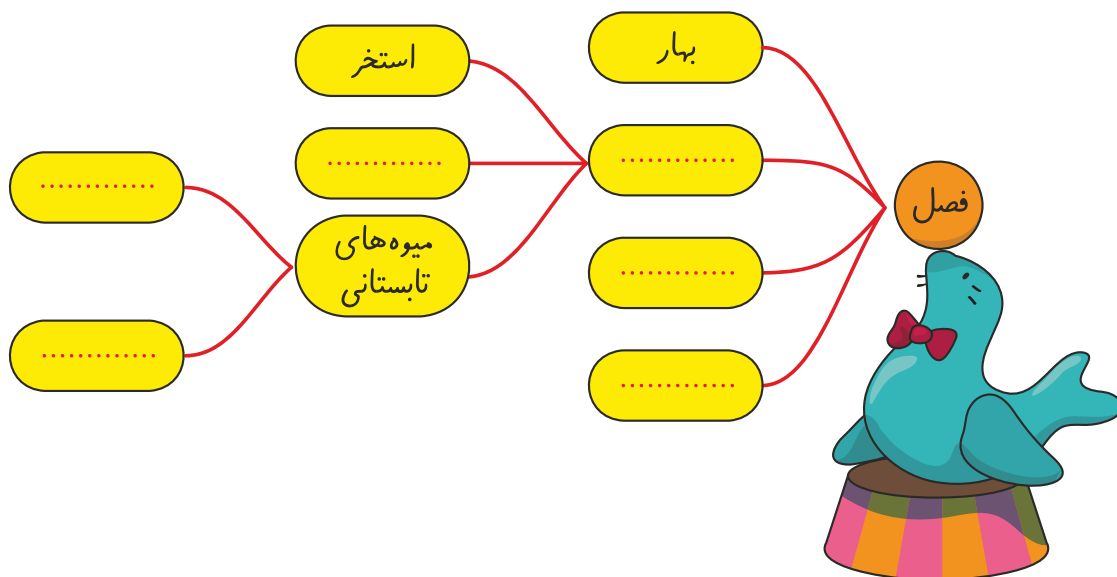
• بوستان، ف (ض) ای سبز بسیار زیبایی داشت.

• امید خا () رات تیم فوتبال محله‌ی قبلی خود را به یاد آورد.

• امید خود را مـ () رفی کرد.

• امروز مسابقه‌ی فوتبال برگ () ار می‌شود.

۱۶- با توجه به کلمه‌ی «فصل»، شبکه‌ی مفهومی زیر را کامل کن.

۱۷- با توجه به نمونه، جدول را کامل کن. (حروف اصلی هر کلمه را پیدا کن و با هر کدام، یک کلمه‌ی تازه بنویس.)

کلمه	حرف	کلمات ساخته شده با هر حرف
اطراف	ط ر ف	طناب - رضا - فریا
لحظه		
معرفی		

۱۸- در محله‌ی امید، چه مکان‌هایی دیده می‌شد؟

۱۹- هم معنی کلمه‌های زیر را بنویس.

نگران

←

.....

قنادی

←

.....

فیروزه‌ای

←

.....

محله

←

.....

بخوان و حفظ کن.

«پدر بزرگ»

دیشب پدر بزرگم	باخنده باز از من
آمد به خانه‌ی ما	پرسید: در چه حالی؟
باز او مرا بغل کرد	کردم تشکر از او
بوسید صورتم را	گفتم که خوب و عالی
مادر برای او زود	در دستِ پیر او بود
یک چای تازه آورد	باز آن عصای زیبا
او خسته بود و پایش	خندید و قلقلک داد
انگار درد می‌کرد	با آن عصا دلم را

ناصر کشاورز

واژه نامه

بغل کرد: در آغوش کشید.

تشکر: سپاس‌گزاری

انگار: شاید

عالی: بسیار خوب

پدر بزرگ - بغل - بوسید -

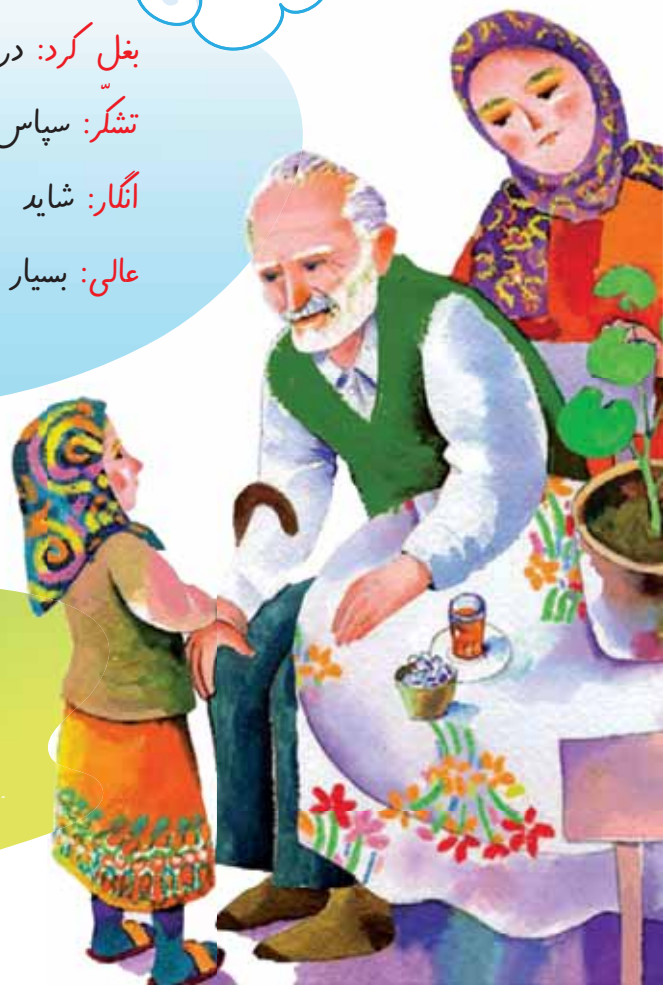
صورت - چای تازه -

خسته - انگار - عصا -

قلقلک - تشکر - عالی -

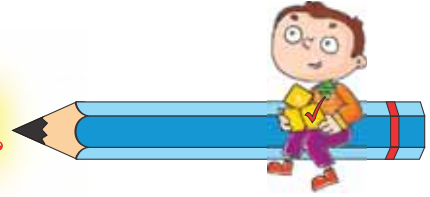
خندید - دستِ پیر

کلمات مهم املائی

پرسش‌های چند گزینه‌ای

۱- کدام گزینه، درباره‌ی کلمه‌ی «حشرات» نادرست است؟

- الف - حشرات یعنی چند حشره ☐ ب - حشرات یعنی حشره‌ها ☐
ج - حشرات یعنی یک حشره ☐ د - حشرات یعنی تعدادی حشره ☐

۲- کدام گزینه با بقیه فرق دارد؟

- الف - کفش‌ها ☐ ب - مادران ☐ ج - خویشان ☐ د - بوستان ☐

۳- کدام گزینه با کلمه‌ی «صمیمی» هم معنی است؟

- الف - همدل ☐ ب - یار ☐ ج - همراه ☐ د - هم‌شاگردی ☐

۴- بیت زیر به ترتیب با کدام کلمه‌ها کامل می‌شود؟

(خداوند رنگ‌رنگ) (خداوند قشنگ)

- الف - رنگین‌کمان - پروانه ☐ ب - بخشنده - سنجاقک ☐
ج - سنجاقک - پروانه‌های ☐ د - مهربانی - سنجاقک ☐

۵- کدام کلمه با بقیه، تفاوت معنایی دارد؟

- الف - آزرده ☐ ب - دلگیر ☐ ج - خوش‌حال ☐ د - ناراحت ☐

۶- کدام کلمه با بقیه، رابطه ندارد؟

- الف - اعظم ☐ ب - عظمت ☐ ج - عظیم ☐ د - ظاهر ☐

۷- کدام کلمه با توجه به معنی، غلط نوشته شده است؟

- الف - قنادی: مغازه‌ی شیرینی‌فروشی ☐ ب - عضمت خاصی: بزرگی ویژه و مخصوص ☐
ج - محله: بخشی از شهر یا روستا ☐ د - اطراف: دور و بر ☐

۸- در کدام گزینه، کلمه‌ها هم خانواده نیستند؟

- الف - لحظه - لحظات ☐ ب - عظمت - تعظیم ☐ ج - نظر - ناظر ☐ د - بزرگی - برگزار ☐

۹- شعر «خداوند رنگین‌کمان» را چه کسی سروده است؟

- الف - عباس‌یمینی شریف ☐ ب - محمد تقی بهار ☐
ج - ناصر کشاورز ☐ د - محمودپور وهاب ☐

۱۰- در کدام گزینه، هر سه کلمه جمع هستند؟

- الف - درختان - کتاب‌ها - آبان ☐
- ب - خانه‌ها - بوستان‌ها - جانداران ☐
- ج - خیابان - مادران - زمستان ☐
- د - سوهان - نعمت‌ها - پهلوانان ☐

۱۱- در کدام گزینه، هر دو کلمه، هم خانواده هستند؟

- الف - نظارت - ناظم ☐
- ب - راحت - آرامش ☐
- ج - احساس - محسوس ☐
- د - شکوه - کوه ☐

۱۲- در کدام گزینه، همه‌ی کلمه‌ها از لحاظ املايي صحيح است؟

- الف - شروع - خوش‌هالی - محله ☐
- ب - برگزار - معرفي - نظر ☐
- ج - عظمت خاصی - لحظه - دروازه‌بان ☐
- د - احساس - اطراف - بعضي ☐

۱۳- به کدام کلمه «ان» اضافه شده است؟

- الف - آسمان ☐ ب - ایران ☐ ج - قهرمانان ☐ د - بوستان ☐

۱۴- کدام گزینه با کلمه‌ی «خاص» هم خانواده نیست؟

- الف - ویژه ☐ ب - مخصوص ☐ ج - اختصاص ☐ د - تخصص ☐

۱۵- عبارت زیر با کدام گزینه کامل می‌شود؟

«مادر برای او زود.....»

- الف - بوسید صورتم را ☐
- ب - یک چای تازه آورد ☐
- ج - باز او مرا بغل کرد ☐
- د - خندید و قلقلک داد ☐

پاسخ تشریحی آزمون‌های چهارگزینه‌ای:

۱- گزینه (ج) «حشرات» جمع کلمه‌ی «حشره» است.

۲- گزینه (د) همه‌ی گزینه‌ها جمع هستند به غیر از «بوستان»

۳- گزینه (الف) صمیمی یعنی همدل

۴- گزینه (ج)

خداوند سنجاقک رنگ رنگ خداوند پروانه‌های قشنگ

۵- گزینه (ج) آزرده، دلگیر و ناراحت هم معنی هستند.

۶- گزینه (د) اعظم، عظمت و عظیم حرف‌های شبیه به هم دارند و «ظاهر» با آن‌ها متفاوت است.

۷- گزینه (ب) عظمت خاصی: بزرگی ویژه و مخصوص

۸- گزینه (د) بزرگی و برگزار هم خانواده نیستند.

۹- گزینه (د)

۱۰- گزینه (ب) خانه‌ها، بوستان‌ها، جانداران.

❁ آبان، خیابان، زمستان و سوهان در گزینه‌های دیگر مفرد هستند.

۱۱- گزینه (ج)

۱۲- گزینه (ب) خوش‌حالی، لحظه و احساس، غلط نوشته شده است.

(خوش‌حالی، لحظه، احساس)

۱۳- گزینه (ج) قهرمان + ان ← قهرمانان

۱۴- گزینه (الف) مخصوص، اختصاص و تخصّص با «خاص» هم خانواده‌اند، اما «ویژه» هم معنی «خاص»

است.

۱۵- گزینه (ب)

مادر برای او زود یک چای تازه آورد

درس دوم: زنگ ورزش

ورزش برای سلامتی مفید است. اگر ورزشی را با نظم و ترتیب و پیوسته انجام دهیم، می‌توانیم به خوبی در آن رشته پیشرفت کنیم. برای ورزش کردن به صورت حرفه‌ای، اول باید رشته‌ی ورزشی مورد علاقه‌ی خود را انتخاب کنیم و در آن رشته آموزش ببینیم و تمرین کنیم. بعد از سختی‌هایی که برای موفقیت در یک رشته ورزشی می‌کشیم، می‌توانیم نتیجه‌ی خوبی بگیریم و بهترین رتبه‌ها را کسب کنیم.

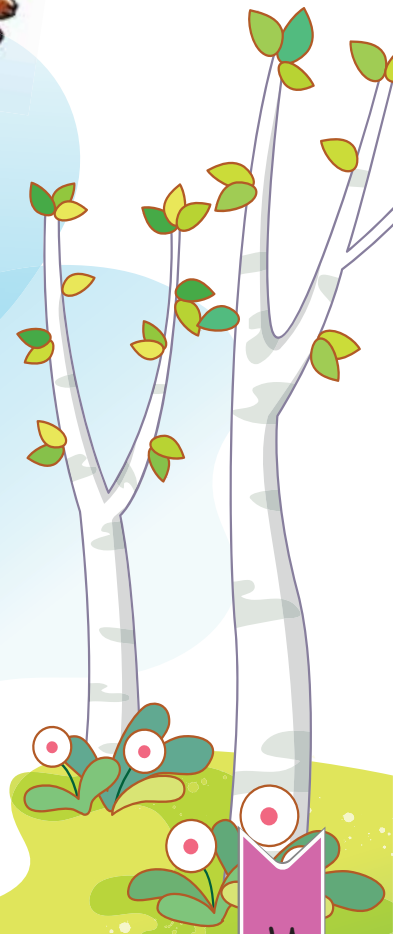
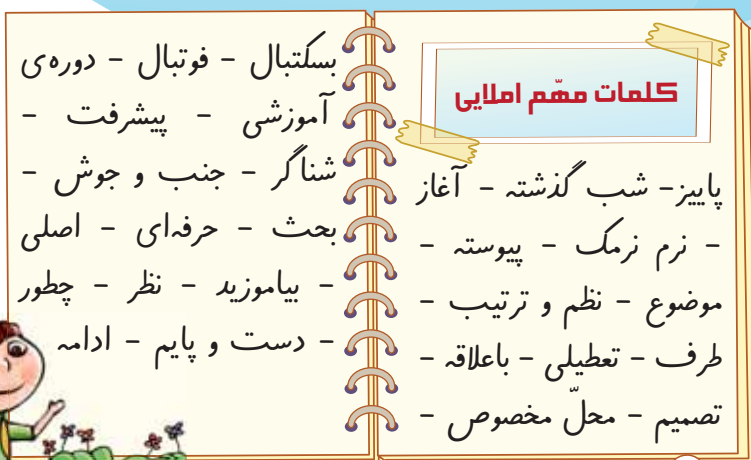

واژه نامه

نام نویسی: ثبت نام
پیوسته: پی در پی، به دنبال هم
ماهرانه: حرفه‌ای، با مهارت
مفید: سودمند
پیشرفت: جلو رفتن، رشد کردن
حرفه‌ای: کسی که در کاری مهارت دارد.
مرتبی: کسی که مهارتی را به دیگری یاد می‌دهد.

بحث: گفت و گو
آغاز: شروع
نرم نرمک: آهسته آهسته
جنب و جوش: تلاش
رتبه: درجه

نکته‌ها

الف - اگر کلمه‌ها با یک دیگر هم معنی نباشند و معنی مخالف باهم داشته باشند، به آن‌ها «**کلمه‌های مخالف**» می‌گوییم.

مانند: (شب و روز)، (سرما و گرما)، (تازه و کهنه)

برای نشان دادن دو کلمه‌ی مخالف از نشانه‌ی (≠) استفاده می‌کنیم.

دوست ≠ دشمن (یعنی دوست مخالف دشمن است).

می‌آیم ≠ نمی‌آیم مناسب ≠ نامناسب

ب - کلمه‌های «**من، تو، او، ما، شما، آن‌ها**» اگر در اوّل جمله بیایند، باید با کلمه‌ی آخر جمله (فعل) هماهنگی داشته باشند.

مثلاً: **من** کتاب داستان خریدم. (درست)

من کتاب داستان خریدی. (نادرست)

گاهی در اوّل جمله، اسم انسان، حیوان، شهر یا چیز دیگری می‌آید. این کلمات هم باید با فعل هماهنگی داشته باشند.

✿ مدادم از روی میز افتاد. (درست)

✿ مدادها از روی میز افتادند. (درست)

✿ مداد از روی میز افتادند. (نادرست)

ج - هر مکانی، معنی مخصوصی دارد. مانند:

استخر: یک مکان ورزشی است.

مدرسه: یک مکان آموزشی است.

مسجد: یک مکان دینی است.

سینما: یک مکان فرهنگی است.

محلّه: یک مکان اجتماعی است.

خانه‌ی سلامت: یک مکان بهداشتی است.

د - فرهنگستان زبان و ادب فارسی، واژه‌ی «**رایانه**» را به جای

کلمه‌ی خارجی «**کامپیوتر**» قرار داده است.

پیش‌ش‌های تشریحی

۱- متن زیر را بخوان و با توجه به متن درس، قسمت‌های صحیح را **قرمز** و قسمت‌های نادرست را **آبی** کن.

• باران بهاری که از روز گذشته آغاز شده بود، نرم نرمک می‌بارید.

• اگر ورزشی را با نظم و ترتیب و پیوسته انجام دهیم، می‌توانیم به خوبی در آن رشته پیشرفت

کنیم.

• برای ورزش کردن به صورت حرفه‌ای، ابتدا تمرین می‌کنیم بعد آموزش می‌بینیم.

• حالا شناگر ماهری هستم و برای به دست آوردن بهترین رتبه، تلاش خواهم کرد.

• پس از گفت و گوه‌ای زنگ ورزش، تصمیم گرفته‌ام در دوره‌ی آموزشی فوتبال شرکت کنم.

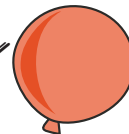
۲- جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کن.

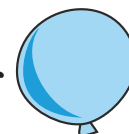
• پس از صحبت‌های مربی شنا در دوره‌ی آموزشی، کردم.

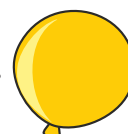
• فردا مسابقات شنای دانش آموزی می‌شود.

• کفش‌ها و لباس‌هایمان را در گذاشتیم.

• ورزش برای مفید است.

• آن روز، بعد از مدرسه، همراه دوستانم به طرف خانه راه افتادیم.